

3476 - فضیلت رُقیه شرعی و دعاهاى آن

سوال

فضیلت این که انسان خودش بر خود رقیه بخواند چیست؟ ادله این کار چیست؟ در رُقیه بر خودش چه بخواند؟

پاسخ مفصل

۱. اشکالی ندارد که انسان بر خودش رُقیه بخواند زیرا این مباح و بلکه سنتی حسنه است زیرا رسول الله - صلی الله علیه وسلم - خودش را رقیه می کردند و برخی از اصحابشان را خودش رقیه کردند.

از عایشه - رضی الله عنها - روایت است که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - هرگاه بیمار می شدند معوذات را بر خود می خواندند و فوت می کردند و هنگامی که بیماری شان شدید شد من بر ایشان می خواندم و دست خودش را به امید برکت بر جاهای مختلف بدنشان می کشیدم» به روایت بخاری (۴۷۲۸) و مسلم (۲۱۹۲).

اما حدیثی که امام مسلم (۲۲۰) از پیامبر - صلی الله علیه وسلم - درباره صفت هفتاد هزار تنی که از این امت بدون حساب و عذاب وارد بهشت می شوند، و در آن آمده: **«رُقیه نمی خوانند و درخواست رقیه نمی کنند و شوم انگاری نمی کنند و بر پروردگارشان توکل می کنند»** این قسمت آن که **«رُقیه نمی کنند»** و همی از سوی راوی است و سخن پیامبر - صلی الله علیه وسلم - نیست، برای همین امام بخاری همین حدیث را به شماره (۵۴۲۰) روایت کرده و این لفظ را نیاورده است.

شیخ الاسلام ابن تیمیه - رحمه الله - می گوید:

و آنان را چنین ستوده که **«درخواست رقیه نمی کنند»** یعنی از کسی نمی خواهند که بر ایشان رقیه بخواند و رقیه از جنس دعاست، بنابراین از کسی آن را درخواست نمی کنند و این روایت با لفظ **«رُقیه نمی کنند»** هم آمده که غلط است؛ زیرا رقیه خواندن آنان بر خود و دیگران (بدون درخواست) کاری نیک است و پیامبر - صلی الله علیه وسلم - بر خودش و دیگران رُقیه می خواندند ولی درخواست رقیه نمی کردند؛ زیرا رقیه کردن خود و دیگران از جنس دعای برای خود و دیگران است که به این امر شده است؛ زیرا همه پیامبران از خداوند درخواست می کردند چنان که خداوند در داستان آدم و ابراهیم و موسی و دیگران ذکر کرده است» (مجموع الفتاوی: ۱/۱۸۲).

ابن قَیْم - رحمه الله - می گوید:

«این لفظ وارد حدیث شده است اما اشتباه برخی از راویان است» (حادی الأرواح: ۱/۸۹).

و رقیه از بزرگترین داروهای است که شایسته است مومن بر آن محافظت کند.

۲. اما دعاهای مشروعی که مسلمان به هنگام رقیه کردن خود یا دیگران می خواند بسیار است که والاترین آن سوره فاتحه و معوذات (سوره اخلاص و فلق و ناس) است.

از ابوسعید. رضی الله عنه. روایت است که گفت: «گروهی از اصحاب پیامبر. صلی الله علیه وسلم. در سفری به راه افتادند تا آن که نزد محله ای از محله های عرب توقف کردند و از آنان خواستند مهمانشان کنند اما چنین نکردند، پس بزرگ آنان را [مار یا عقربی] گزید پس هر چه کردند سودی نداشت، تا آن که یکی از آنان گفت: به نزد آن گروهی که توقف کرده اند بروید شاید نزد برخی از آنان درمانی باشد. پس نزدشان آمدند و گفتند: ای گروه، سرور ما گزیده شده و هر چه کردیم سودی نداشت، آیا کسی از شما چیزی [برای درمان او] دارد؟

یکی از آنان گفت: آری به الله سوگند من رقیه می کنم اما شما ما را مهمان نکردید و من رقیه نمی خوام تا آن که دستمزدی برای ما مقرر کنید. پس بر روی یک گله توافق کردند. پس بر وی سوره حمد را خواند و دمید پس او سر حال آمد و انگار از بند رهیده باشد و گویا هیچ دردی نداشت برخاست و راه رفت. آنان به عهد خود وفا کردند و آن چه را توافق کرده بودند به آنان دادند. یکی از آنان گفت: تقسیمش کنیم. اما آن که رقیه خوانده بود گفت: چنین نکنید تا آن که نزد رسول الله. صلی الله علیه وسلم. رویم و آن چه رخ داد را بگوییم و ببینیم چه امر می کند. پس به نزد پیامبر. صلی الله علیه وسلم. آمدند و آن چه رخ داده بود را بازگو کردند. ایشان فرمود: **«از کجا دانستی که آن (سوره فاتحه) رقیه است؟»** سپس فرمود: **«کارتان درست بوده. تقسیم کنید و به من هم سهمی بدهید»** و خودشان خندیدند. به روایت بخاری (۲۱۵۶) و مسلم (۲۲۰۱).

از عایشه. رضی الله عنها. روایت است که رسول الله. صلی الله علیه وسلم. هرگاه دچار دردی می شدند معوذات را بر خود می خواندند و نفت می کردند، اما همین که بیماری ایشان شدید شد من بر ایشان می خواندم و به امید برکت با دست خودشان ایشان را مسح می کردم» به روایت بخاری (۴۱۷۵) و مسلم (۲۱۹۲).

نفت که در حدیث آمده فوت کردند خفیف بدون آب دهان است و برخی گفته اند با کمی آب دهان. این را نووی در شرح حدیث (۲۱۹۲) مسلم بیان کرده است.

از دعاهای وارده در سنت:

مسلم (۲۲۰۲) از عثمان بن ابی العاص. رضی الله عنه. روایت کرده که ایشان از دردی در بدن خود به پیامبر. صلی الله علیه وسلم. شکایت بردند که از هنگام اسلام آوردن دچارش شده بود. پیامبر. صلی الله علیه وسلم. به ایشان فرمود: «دست خود را بر جایی که درد می کند بگذار و سه بار بسم الله و هفت بار **«أعوذ بعزة الله وقدرته من شر ما أجد وأحاذر»** بگو» یعنی: به عزت و قدرت الله پناه می برم از آن چه می یابم و می ترسم. ترمذی (۲۰۸۰)

افزوده است: «پس چنین کردم و خداوند آن درد را از بین برد و از آن به بعد خانواده‌ام و دیگران را به همین کار امر می‌کردم» آلبانی در صحیح سنن ترمذی (۱۶۹۶) آن را صحیح دانسته است.

و از ابن عباس - رضی الله عنهما - روایت است که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - حسن و حسین را رقیه می‌کرد و می‌فرمود: «پدر شما [یعنی ابراهیم علیه السلام] اسماعیل و اسحاق را با آن‌ها رقیه می‌کرد: أعوذ بكلمات الله التامة من كل شيطان وهامة ومن كل عين لامة» یعنی: به کلمات کامل الله پناه می‌برم از هر شیطان و هامه و از هر چشم لامة. به روایت بخاری (۳۱۹۱).

هامه: با تشدید میم، یعنی هر چیزی که سم‌کشنده دارد.

عین لامة: یعنی هر چشمی که زیان می‌رساند (تحفة الأحوزي).

والله اعلم.